
СТРУЧНА МИШЉЕЊА

Гордана АЈНШИЛЕР ПОПОВИЋ
судија Привредног апелационог суда

ДЕЈСТВО ОДЛУКЕ УСТАВНОГ СУДА I УЗ. 850/10 НА ЗАПОЧЕТЕ ПОСТУПКЕ „АУТОМАТСКИХ СТЕЧАЈЕВА“

Закон о стечају је почео да се примењује 23.1.2010. године.

Одредбама члана 150 до 154 Закона о стечају регулисан је „Посебан поступак у случају дуготрајне неспособности за плаћање“.

По наведеном поступку, који се у пракси одомаћио под називом „Аутоматски стечај“, иницирано је неколико хиљада стечајева. Наведени поступак, од почетка примене изазивао је велико интересовање али и негодовање јавности, а начин на који је овај поступак регулисан свакако је условио и покретање иницијативе за оцену уставности одредаба члана 150 до 154 Закона о стечају.

Спровођење поступка оцене да ли су цитиране одредбе у складу са Уставом Републике Србије, окончано је доношењем одлуке Уставног суда Републике Србије I Уз. 850/10 која је донета на седници 12. јула 2012. године, а објављена у „Службеном гласнику Републике Србије“, бр. 71/12 од 25.7.2012. године. Наведеном одлуком утврђено је да одредбе члана 150 до 154 Закона о стечају („Службени гласник Републике Србије“, бр. 104/09) нису у сагласности са Уставом.

Одмах по објављивању наведене одлуке Уставног суда у пракси се поставило питање утицаја наведене одлуке на поступке „аутоматских стечајева“ који су у току односно на покренуте поступке дуготрајне неспособности плаћања, који су се у време објављивања одлуке Уставног суда затекли у различитим фазама поступка.

Да би се размотрило дејство наведене одлуке на поступке због дуготрајне неспособности плаћања који су у току неопходно је анализирати одредбе Устава Републике Србије као и Закона о Уставном суду.

Чланом 59 Устава Републике Србије регулисано је, да Уставни суд може одредити начин отклањања последица које су настале услед примене општег акта који није у сагласности са Уставом и законом, Одлука Уставног суда има правно дејство од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије“.

Имајући у виду наведено недвосмислено је да одредбе члана 150 до 154 Закона о стечају за које је одлуком Уставног суда утврђено да нису у складу са Уставом, престају да важе од дана објављивања наведене одлуке Уставног суда у „Службеном гласнику Републике Србије“, а то је 25.7.2012. године. То даље значи да се при доношењу одлука и решавању спорних односа, после наведеног датума не могу применити одредбе које су одлуком Уставног суда проглашене неуставним односно у супротности са Уставом.

Остало је међутим спорно питање дејства одлуке Уставног суда у ситуацијама у којима су већ донети акти на основу одредаба за које је Уставни суд утврдио да нису у складу са Уставом.

Стога нема дилеме да ће се посебни поступци по основу дуготрајне неспособности плаћања започети обавештењем НБС – организације за принудну наплату, у којима до тренутка објављивања одлуке Уставног суда у „Службеном гласнику Републике Србије“, није донето решење о отварању поступка стечаја обуставити, јер се више не могу применити одредбе члана 150 до 154 Закона о стечају, којима је био регулисан поступак у наведеној ситуацији. Стога уколико је на дан објављивања одлуке Уставног суда суду било тек поднето обавештење надлежне службе за наплату, о дуготрајној неспособности плаћања одређеног привредног субјекта, суд ће одмах по пријему истог обуставити поступак по обавештењу, без доношења било каквог решења (па ни решења о претходном стечајном поступку), јер се више не могу применити одредбе члана 150 до 154 Закона о стечају које су и биле основ за даље поступање суда у наведеној ситуацији. Такође, ако је у тренутку објављивања одлуке Уставног суда, већ било донето решење о покретању претходног стечајног поступка, уз налог да се у року од 60 дана, повериоци или стечајни дужник уплате одмерени износ предујма са захтевом да се стечајни поступак спроведе, суд такође мора поступак обуставити, али у тој ситуацији претходни поступак, а не поступак по обавештењу, и уколико је дошло до уплате средстава од стране неког од стечајних поверилаца или самог стечајног дужника, уплаћена средства вратити уплатиоцу, јер нема даље основ за поступање, а тиме ни за задржавање

уплаћених средстава. Уколико наведене уплате није било, а још увек је у току рок од 60 дана у коме се наведена уплата могла извршити, суд ће само решењем обуставити претходни поступак позивајући се управо на одлуку Уставног суда којом је искључена свака даља примена одредаба које су биле основ за његово поступање.

Свакако, најлакше је отклонити последице уколико је у поступку због дуготрајне неспособности плаћања, до објаве одлуке Уставног суда, дошло у фази претходног поступка или одмах по подношењу суду обавештења, јер се заправо искључивањем даљег поступања аутоматски и отклањају све последице дотадашњег поступања органа.

Нешто је сложенија ситуација уколико је поступајући у смислу одредаба члана 153 Закона о стечају првостепени суд донео решење да се стечајни поступак отвара и закључује, јер није било уплате предујма у току трајања претходног стечајног поступка којим је остављена могућност уплата истог у року од 60 дана. Дакле, уколико је донето решење из члана 153 Закона о стечају којим се констатује да су испуњени стечајни разлози и потом стечајни поступак отвара и уз констатацију да нема правног интереса поверилаца и дужника да се исти стечај спроводи он и закључује, од значаја је размотрити да ли је наведено решење до тренутка објављивања одлуке Уставног суда постало правноснажно или не.

Наведено са разлога што је одредбом члана 60 став 1 Закона о Уставном суду предвиђено да закони и други општи акти за које је одлуком Уставног суда утврђено да нису у сагласности са Уставом, опште прихваћеним правилима међународног права, потврђеним међународним уговорима и законима, не могу да се примењују на односе који су настали пре дана објављивања одлуке Уставног суда, ако до тог дана нису правноснажно решени. То би значило да се цитиране норме члана 150 до 154 Закона о стечају, које су проглашене неслагасним са Уставом не могу примењивати ни на поступак према правним лицима која су дуготрајно неспособна за плаћање, уколико решење о отварању и закључењу стечаја по принципима посебног поступка због дуготрајне неспособности (аутоматског стечаја), није постало правноснажно. Како је то фаза, међутим, када је првостепени суд већ донео одлуку, а иста још није постала правноснажна треба размотрити да ли је још увек у току рок за подношење жалбе на наведено решење, или је жалба већ поднета па је поступак по жалби спречио наступање правноснажности.

Уколико је објављивање одлуке Уставног суда наступило у тренутку када још није истекао рок за жалбу, и исто још увек није била поднета, потребно је сачекати протек наведеног рока да би се видело да ли ће бити жалбе на означену одлуку или не. У тој фази првостепени суд

не може самоиницијативно обустављати поступак, нити своје решење укидати или стављати ван снаге. Уколико жалба буде поднета мора се спровести поступак по жалби, као и у ситуацији када је жалба поднета пре објављивања одлуке Уставног суда, али о њој још није одлучено до тренутка објављивања одлуке Уставног суда.

Поступак по жалби мора бити спроведен уз поштовање одредбе члана 60 став 1 Закона о Уставном суду, а што значи да ће другостепени суд у жалбеном поступку против решења којим се стечајни поступак отвара и уз констатацију да су испуњени стечајни разлози, али да нема интереса за спровођење истог, одмах и закључује, морати да има у виду да су одредбе о посебном поступку због дуготрајне неспособности стечаја оглашене неуставним, те да се оне не могу применити, па ће стога свако такво решење које је донето на бази примене наведених одредаба, укинути и предмет вратити првостепеном суду на поновни поступак. Најправилније било би да се наведено укидање и враћање првостепеном суду уради уз напомену да наведене норме више није могуће применити, те да је стога потребно да првостепени суд размотри потребу обуставе означеног поступка, што би сигурно директно и условило такво поступање првостепеног суда, јер заправо више нема одредаба на основу којих би се по обавештењу надлежне службе Народне банке Србије, могло поступати отварањем претходног поступка или испитивањем стечајног разлога односно доношењем решења о отварању и закључењу стечаја. Како у наведеним ситуацијама није било никакве уплате предујма, па је управо то и био разлог да се одмах по отварању стечајног поступка и констатацију да су испуњени стечајни разлози, уз констатацију одсуства правног интереса за спровођење исти и закључи, у смислу члана 153 Закона о стечају, наведено поступање је и једино правилно решење.

То значи да ће у свим поступцима који су били пред Привредним апелационим судом у тренутку када је објављена одлука Уставног суда, а по жалби на решење којим се отвара и закључује поступак стечаја по процедури поступка дуготрајне неспособности плаћања, суд, уз позив на одредбе Закона о Уставном суду и донету одлуку Уставног суда, укинути наведено решење првостепеног суда и указати првостепеном суду да суштински нема више одредаба по основу којих би се тај поступак могао водити, а то ће условити обуставу истог поступка од стране првостепеног суда.

По становишту судске праксе нешто је другачија ситуација уколико је по уплати предујма од стране стечајног дужника или некога од поверилаца, у току претходног поступка у року од 60 дана, а све у поступку иницираном обавештењем надлежне службе Народне банке,

по уплаћеном предујму дошло до испитивања постојања стечајног разлога, те је на рочишту утврђено да исти постоји и стечајни поступак отворен. Цитирана одлука Уставног суда ће имати дејство на наведену одлуку наравно само уколико иста није постала правноснажна до тренутка објављивања одлуке Уставног суда. Уколико је правноснажност наступила раније не могу се применити одредбе члана 60 став 1 Закона о Уставном суду. Стога у поступку по евентуалној жалби на такво решење (с обзиром да жалба свакако одлаже правноснажност истог), неопходно је имати у виду доношење одлуке Уставног суда, датум њеног објављивања и њено дејство.

Према одредбама члана 152 Закона о стечају, предвиђено је да ће се у случају уплате предујма, даљи ток поступка одвијати према одредбама Закона о отварању и спровођењу стечаја, а које одредбе подразумевају и потребу постојања уредног и потпуног предлога за покретање стечајног поступка поднетог од стране законом овлашћеног предлагача. Стога у жалбеном поступку у ситуацији, уколико уз уплату предујма није поднет и уредан и потпун предлог, за стечај над дужником, одлука којом се отвара стечајни поступак по посебним правилима због дуготрајне неспособности плаћања, морала би бити укинута и предмет враћен у фазу претходног поступка, у коме би првостепени суд (управо због уплате предујма од стране стечајног дужника или повериоца), морао ценити чињеницу да уз уплату предујма није достављен уредан и потпун предлог за покретање стечајног поступка или уплатилац предујма уопште није поднео предлог за стечај над дужником.

Уколико је уз уплату предујма, био достављен од стране стечајног дужника или повериоца (који су уплатили предујам) уредни и потпун предлог за покретање стечаја, стекли су се услови за потврђивање решења о отварању стечаја у жалбеном поступку, наравно ако није било других пропуста у доношењу истог, јер је рочиште на коме је испитивно постојање стечајног разлога и донето решење о отварању стечајног поступка, вођено по редовној процедури, као по предлогу, а не по одредбама које су оглашене несагласним са Уставом.

Уколико међутим, уплатилац предујма није доставио потпун и уредан предлог, не би постојао иницијални акт по коме би се према одредбама у редовној процедури отварања и спровођења стечаја могло поступати, па би у тој ситуацији све зависило од чињенице да ли је достављан неуредан и непотпун предлог или уз уплату уопште није достављен ма какав предлог. Према становишту праксе и у једној и у другој ситуацији неопходно је ипак по укидању решења којим се стечајни поступак отвара (уз позивање на неуставне одредбе члана 150 до 154 Закона о стечају), затражити да се уплатилац предујма изјасни да

ли жели спровођење стечаја и да уколико жели спровођење стечаја достави уредни и потпуни предлог у остављеном краћем року, односно да достављен непотпун или неуредни предлог, уреди у наведеном смислу. Уколико у наведеном року уплатилац предујма уреди свој предлог и такав уредан и потпун предлог доставио суду, или уколико би уплатилац предујма који првобитно није уопште поднео предлог (а што је било могуће према одредбама о поступку дуготрајне неспособности), достави у остављеном накнадном року уредан и потпун предлог, стекли би се услови да суд поступа даље по одредбама о редовној процедури, што подразумева и спровођење поступка по предлогу за отварање стечаја над дужником, испитујући испуњеност стечајних разлога и евентуалним отварањем и спровођење истог.

Аутоматска обустава поступка, по укидању одлуке првостепеног суда о отварању стечајног поступка, без претходног обраћања уплатиоцу предујма са налогом да достави уредни и потпуни предлог за покретање стечаја над стечајним дужником, била би, према становишту праксе, повреда права уплатиоца предујма, с обзиром да су у претходној процедури потрошена средства која је он на име предујма уплатио, па му се иста више не би могла вратити при обустави поступка.

Свакако је потребно размотрити и ситуације у којима је у поступку иницираном обавештењем Народне банке о дуготрајној неспособности плаћања, по уплати предујма, на рочишту суд утврдио да је испуњен стечајни разлог и донео решење којим се отвара стечајни поступак, и исто је постало правноснажно пре објављивања наведене одлуке, па је објављивање наведене одлуке Уставног суда заправо затекло поступак стечаја у различитим фазама његовог спровођења. Како је решење о отварању стечаја у наведеној ситуацији правноснажно, и како се тиме спровођењем стечаја прешло са одредаба о поступку дуготрајне неспособности плаћања чл. 150 до чл. 154 Закона о стечају, на одредбе о редовној процедури спровођења поступка стечаја, то доношење и објављивање одлуке Уставног суда, према становишту праксе не може бити од утицаја на даље спровођење стечајног поступка који је у току, и то без обзира на фазу у којој се налазе. Од тренутка правноснажности решења о отварању поступка стечаја, то су стечајеви који се спроводе по редовној процедури, и чињеница да су проглашене неуставним одредбе које су биле од значаја за иницијалну фазу наведеног поступка, више нису од утицаја на само спровођење стечаја, а тиме нема ни разлога да се такав поступак спровођења стечаја, везује за дејство одлуке Уставног суда. Наведени поступци стечаја спровешће се и окончати по општим одредбама без икаквог дејства наведене одлуке.

Важно је такође размотрити дејство одлуке Уставног суда на поступање регистратора који су имајући у виду цитиране одредбе За-

кона о стечају, по правноснажности решења о отварању и закључењу стечаја, брисали наведена правна лица из регистра привредних субјеката. Уочено је да регистратор по објављивању одлуке Уставног суда својим решењем „брише упис брисања правног лица“ када је оно било последица правноснажног решења о отварању и закључењу стечаја по одредбама чл. 150–154 Закона о стечају, које су проглашене несагласним са Уставом.

Такво поступање регистратора не би се могло прихватити ни по службеној дужности, а ни у ситуацији у којој би странке односно оснивачи тј. чланови или власници капитала брисаних привредних субјеката (образлажући свој правни интерес за опстанак друштва) захтевом то од њих тражили. Дакле, иако је у пракси уочено да постоје ситуације у којима по захтеву власника капитала стечајних дужника брисаних по основу правноснажности решења о отварању и закључењу стечаја регистратори врше брисање наведеног брисања, правних лица из регистра, наведено се не би могло прихватити као правилно поступање.

Одредбама члана 61 став 2 Закона о Уставном суду, предвиђено је да предлог за измену коначног или правноснажног појединачног акта, донетог на основу Закона или другог општег акта за које је одлуком Уставног суда утврђено да није у сагласности са Уставом, опште прихваћеним правилима међународног права, потврђеним међународним уговорима или законом, може да се поднесе у року од шест месеци од дана објављивања одлуке у „Службеном гласнику Републике Србије“, ако од доспелог појединачног акта, до подношења предлога или иницијативе за покретање поступка није протекло више од две године. Наведено указује да у свим ситуацијама у којима је до објављивања одлуке Уставног суда, поступак правоснажно окончан доношењем појединачног акта који је коначан или правноснажан, те стога у фази поступка у којој је дошло до објављивања, није више могуће узети у обзир одлуку Уставног суда, а последице се могу отклањати само по захтеву за измену наведеног коначног или правноснажног појединачног акта који је донет уз примену неуставних одредаба под условом да такав захтев буде поднет у року од шест месеци од дана објављивања одлуке у „Службеном гласнику Републике Србије“, ако од достављања појединачног акта до подношења предлога или иницијативе за покретање поступка није протекло више од две године. Захтев се подноси органу који је донео одлуку на основу прописа за који је утврђено да је несагласан са Уставом. У конкретној ситуацији то би значило да с обзиром да је решење суда којим се отвара и закључује стечај у смислу члана 154 Закона о стечају, донета применом одредаба за које је утврђено да нису у сагласности са Уставом, било потребно да заинтересовано лице поднесе предлог за измену наведеног

решења првостепеном суду уз позив на примену наведених одредаба и одлуку Уставног суда и то у законом прописаним роковима. По таквом предлогу за измену, суд као орган који је донео појединачни акт морао би исти изменити и тек тада би се стекли услови да и сам регистратор изврши брисање извршеног брисања правног лица из регистра односно да правно лице као активно друштво буде уписано у исти регистар.

Регистратор, међутим, не може директно вршити брисање на основу предлога за измену коначног акта поднетог од стране оштећеног лица, јер његово решење о брисању и није засновано на одредбама о „аутоматском стечају“ које су сходно одлуци Уставног суда у супротности са Уставом, већ је његово поступање засновано на правноснажној судској одлуци којом се отвара и закључује стечај, а у чију се правилност он не сме упуштати.

Стога тек кад суд измени решење које је било основ брисања, стећи ће се услови и да регистратор реагује, односно изврши брисање решења из регистра. Самостално поступање регистратора без обзира на чињеницу да и даље опстаје решење суда које је правноснажно и којим је поступак стечаја отворен и закључен доводи до апсурда да постоји правноснажно решење о закључењу стечаја, а нису спроведене обавезне последице брисања правног субјекта из регистра привредних субјеката, односно да су радње регистратора и суда у директној супротности.

Проблеми на које се указује су се појавили у пракси одмах по објављивању одлуке Уставног суда, а у будућности ће се појавити сигурно још многи. Само пажљиво и промишљено поступање може решити наведене проблеме не повређујући права других учесника у поступку, па је стога у пракси неопходно бити веома обазрив и свакако уједначено поступати при решавању истих.